

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Zuzany Bystřické a soudců Mgr. Petra Pospíšila a JUDr. Mariana Kokeše, Ph.D., v právní věci

žalobců: a) L. Č.
b) D. Č.
oba zastoupeni advokátkou Mgr. Kateřinou Menclovou
sídlem Konviktská 297/12, 110 00 Praha

proti

žalovanému: **Magistrát města Brna**
sídlem Dominikánské náměstí 196/1, 601 67 Brno

o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 25. 3. 2021, č. j. MMB/0126308/2021, sp. zn. 3220/OVV/MMB/0091443/2021/3

takto:

- I. Rozhodnutí Magistrátu města Brna ze dne 25. 3. 2021, č. j. MMB/0126308/2021, sp. zn. 3220/OVV/MMB/0091443/2021/3, a rozhodnutí Úřadu městské části města Brna, Brno-střed, ze dne 18. 1. 2021, č. j. MCBS/2021/0009298/PERE, sp. zn. 2330/MCBS/2020/0183900/6, **se zrušují** a věc **se vrací** žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žalovaný **je povinen zaplatit** žalobcům na náhradě nákladů řízení částku 16 520 Kč, a to k rukám jejich advokátky Mgr. Kateřiny Menclové do třiceti dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Rozsudkem ze dne 13. 10. 2020, č. j. 20 Ncu 96/2020-9, Nejvyšší soud (s odkazem na nález Ústavního soudu ze dne 29. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 3226/16) pravomocně uznal, pokud jde o určení otcovství na území České republiky, rozsudek Vyššího soudu státu Kalifornie, okres San Diego, Spojené státy americké (Superior Court of the State of California, County of San Diego), ze dne 8. 5. 2020, sp. zn. 20FL003223C, jímž bylo stanoveno otcovství žalobců k nezletilé J. Č., narozené dne X v X, okres X, stát X, Spojené státy americké.
2. Žalobci požádali o zápis narození nezletilé do zvláštní matriky vedené Úřadem městské části města Brna, Brno-střed (dále též „matriční úřad“) a o vydání jejího rodného listu. Matriční úřad provedl zápis do knihy narození tak, že vynechal kolonky „Otec dítěte“ a „Matka dítěte“ a zároveň do kolonky „Dodatečné záznamy a opravy“ uvedl informaci, že shora označenými rozsudky bylo určeno a uznáno, že rodiči nezletilé jsou žalobci. Obdobně v rodném listu nezletilé byly proškrtnuty (- - -) kolonky „Otec dítěte“ a „Matka dítěte“ a v kolonce „Poznámka“ bylo uvedeno: „Rodiče zde zapsaného dítěte jsou: L. Č. rozený P., narozen X v X, okres X, rodné číslo X a D. Č., narozen X v X, okres X, rodné číslo X.“
3. Podáním ze dne 22. 12. 2020 žalobci požádali o opravu zápisu v matriční knize narození dle § 50 zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění účinném v době rozhodování žalovaného (dále též „zákon o matrikách“), a o opravu údajů uvedených v rodném listu nezletilé ve smyslu § 24 ve spojení s § 29 zákona o matrikách, přičemž navrhli, aby předmětný rodný list „*byl opraven tak, že budou oba zapsáni v hlavní části jako otec a otec nebo rodič a rodič*“.
4. Této žádosti matriční úřad nevyhověl rozhodnutím ze dne ze dne 18. 1. 2021, č. j. MCBS/2021/0009298/PERE, sp. zn. 2330/MCBS/2020/0183900/6. V odůvodnění uvedl, že akceptoval rozhodnutí Ústavního i Nejvyššího soudu a do knihy narození a následně na rodný list zapsal jako rodiče dvě osoby stejného pohlaví. Jelikož v předtisku matriční knihy i v předtisku matričního dokladu jsou údaje o rodičích označeny „otec dítěte“ a „matka dítěte“, nezbylo, než údaje v kolonkách otec a matka dítěte nevyplnit, a údaje o rodičích – dvou osobách stejného pohlaví, uvést v matriční knize do záznamů a oprav před podpisem a v rodném listu do poznámky. Vzory matričních tiskopisů a jejich předtisk je jednoznačně stanoven v prováděcí vyhlášce č. 207/2001 Sb. Dle jejího § 2a jsou matriční doklady přísně zúčtovatelné tiskopisy se zajišťovacími prvky proti jejich padělání a pozměnění a matriční úřad není z povahy těchto dokladů oprávněn k jejich jakékoli změně, případně úpravě předtisku, dle aktuálních potřeb a přání žadatelů, byť tyto vyplývají z právního stavu rodičovství dvou osob stejného pohlaví. České matriční právo v současné době neupravuje zápis rodičů – dvou osob stejného pohlaví do knihy narození a do rodného listu dítěte.
5. Odvolání žalobců proti rozhodnutí matričního úřadu žalovaný zamítl rozhodnutím ze dne 25. 3. 2021 (blíže označeným v záhlaví tohoto rozsudku). V odůvodnění se ztotožnil se závěry matričního úřadu.

II. Shrnutí argumentů obsažených v žalobě

6. Proti rozhodnutí žalovaného podali žalobci včas žalobu. Uvedli, že se ve správním řízení domáhali opravy zápisu v matriční knize narození a v rodném listu tak, aby byli zapsáni jako rodič a rodič nebo otec a otec v hlavní části rodného listu, nikoli v jeho poznámce. Je zjevné, že v budoucnu bude nezbytné nově upravit formulář rodného listu dítěte. Nicméně již za stávající právní úpravy, která na dva rodiče stejného pohlaví nepamatuje, mohli být oba žalobci zapsáni např. do kolonky otec. Rozhodně není v nejlepším zájmu dítěte, které má fakticky i právně dva rodiče – otce, aby v rodném listu nemělo v kolonkách otec a matka nikoho uvedeno. Jak je patrné z rozsudku Nejvyššího soudu, rodičovství dvou rodičů stejného pohlaví v naší společnosti již existuje, je tedy třeba dát do souladu faktický stav se stavem právním. Správní orgány postupovaly formálně a mechanicky, dle naučených postupů, bez přihlédnutí ke specifickým případu. Na jedné straně projevily kreativitu v zapsání obou otců do poznámky rodného listu, na druhé straně již neprojevily snahu zapsat oba otce do kolonky otec. Žalobci učinili dotaz na Ministerstvo vnitra ohledně novelizace matričních předpisů a bylo jim sděleno, že jde o problematiku několika let. Na základě výše uvedeného žalobci navrhli, aby soud rozhodnutí žalovaného, jakož i matričního úřadu, zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení.

III. Vyjádření žalovaného k žalobě

7. V reakci na žalobu žalovaný nejprve v podání ze dne 17. 6. 2021 poukázal na rozsudek Krajského soudu v Brně, ze dne 28. 4. 2021, č. j. 29 A 166/2018-86, a na informaci Ministerstva vnitra č. 9/2021, ze dne 7. 6. 2021, ohledně uznání rodičovství stejnopohlavního páru k nezletilému dítěti založeného cizozemskou veřejnou listinou a zápisu do matriční knihy narození a vydání rodného listu, s tím, že matriční úřad na základě výše uvedených podkladů bude provádět opravu zápisu v knize narození a v rodném listu dítěte.
8. V následném podání ze dne 27. 7. 2021 pak konstatoval, že spolu s matričním úřadem respektují zmiňovaný rozsudek, zároveň však poukázal na technické potíže, které momentálně matričnímu úřadu znemožňují provádět příslušné změny. Žalovaný sdělil, že upouští od vyjádření k žalobě a očekává zrušení napadených rozhodnutí.

IV. Posouzení věci soudem

9. Soud, v souladu s § 51 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), přezkoumal v mezích žalobních bodů napadené rozhodnutí žalovaného, jakož i rozhodnutí matričního úřadu včetně řízení předcházejících jejich vydání, a shledal, že **žaloba je důvodná**.
10. Předmětem sporu v dané věci je obsah a způsob zápisu žalobců coby rodičů nezletilé J. Č. v knize narození a v jejím rodném listu. Ve věci nejsou sporná skutková zjištění. Klíčovým podkladem byl nepochybně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 10. 2020, č. j. 20 Ncu 96/2020-9 (viz bod 1. tohoto rozsudku), jímž bylo pravomocně uznáno otcovství obou žalobců k nezletilé J. Č.
11. Co se týče právního posouzení, je nepochybné, že matriční orgány byly, stejně jako v případě starší dcery žalobců A. Č. (viz již shora zmiňovaný rozsudek zdejšího soudu ze dne 28. 4. 2021, č. j. 29 A 166/2018-86), postaveny před specifickou situací, kdy rodičovství obou žalobců vzniklo za využití tzv. náhradního (surogátního) mateřství. S touto situací se

snažily vypořádat s respektem k rozsudku Nejvyššího soudu, narazily však na určité limity právní úpravy, která podle jejich tehdejšího názoru neupravovala zápis rodičů – dvou osob stejného pohlaví do knihy narození a do rodného listu dítěte.

12. Zde je nutno uvést, že na zákonné úrovni tento právní názor neobstojí. Podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona o matrikách se do knihy narození zapisuje jméno, popřípadě jména, příjmení, popřípadě rodná příjmení, data a místa narození, rodná čísla, státní občanství a místo trvalého pobytu *rodičů*. Rodný list pak dle § 29 písm. d) téhož zákona obsahuje jména, příjmení, popřípadě rodná příjmení, datum a místo narození a rodná čísla *rodičů* dítěte.
13. Z toho lze dovodit, že dle zákona o matrikách se do knihy narození a do rodného listu dítěte zapisují též jeho rodiče. Může však být sporným, kdo je rodičem dítěte. Jak plyne např. z nálezu Ústavního soudu ze dne 29. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 3226/16 (N 116/85 SbNU 879; nalus.usoud.cz), sociologicky lze rozlišovat různé formy rodičovství, které se navíc mohou vzájemně překrývat – rodičovství biologické (přirozené), sociální, právní či úzeji matrikové, náhradní apod. Je však nepochybné, že pro zápis do matričních knih a matričních dokladů je podstatné, koho za rodiče označuje či uznává právní řád. V nyní projednávané věci není třeba tuto problematiku blíže rozebírat, neboť matriční orgány nepochybněvaly, že oba žalobci jsou z právního hlediska otci nezletilé J. Č. a jsou tudíž oba jejími rodiči [nutno podotknout, že právě v otázce, zda stát uznává stejnopohlavní pár za rodiče nezletilého dítěte, se daná věc významně liší od případu projednávaného nyní Soudním dvorem Evropské unie pod č. C-490/20, *V. M. A. vs. Stolična obština, rajon „Pančarevo“*].
14. Při svém postupu, který zvolily při zápisu žalobců coby rodičů nezletilé J. Č. do knihy narození a do jejího rodného listu, však významně preferovaly formální, či přesněji řečeno formalistický, přístup. Tu si nelze nepovšimnout, že právě z čistě formálního pohledu by se dalo jednoduše konstatovat, že způsob, jakým matriční úřad zapsal žalobce coby rodiče do knihy narození a do rodného listu jejich dcery, odpovídá zákonu o matrikách, neboť ten sám o sobě stanoví toliko, aby v knize narození a v rodném listu byli uvedeni rodiče dítěte, což se *de facto* stalo. Tu je však zároveň nutno zdůraznit, že i při formálním postupu je nutno dodržovat zásady zákazu svévole a diskriminace, a z nich plynoucí povinnost postupovat tak, aby při posuzování skutkově shodných nebo podobných případů nevznikaly nedůvodné rozdíly (§ 2 odst. 4 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, případně ve spojení s § 154 či § 177 téhož zákona). A právě z těchto hledisek nemůže postup matričních orgánů v dané věci obstát.
15. Postup matričního úřadu byl samozřejmě ztížen tím, že příslušné vzory matričních tiskopisů [§ 96 písm. l) zákona o matrikách, § 2 bod 5., 9. prováděcí vyhlášky č. 207/2001 Sb., a příloha 2 této vyhlášky, vzory 5 a 9] vychází z předpokladu přirozeného rodičovství a namísto obecného pojmu „*rodič*“ používají pouze konkrétnější pojmy „*otec*“, „*matka*“ [tyto vzory jsou tudíž v drobném nesouladu se zákonem o matrikách (čl. 95 odst. 1 Ústavy České republiky), což však ničeho nemění na jejich závaznosti pro matriční úřady]. Postaveny před vpravdě nerudovskou otázkou, zde ve variantě „*Kam s jedním ze dvou otců?*“, dal matriční úřad přednost zjednodušujícímu závěru, že české matriční právo neupravuje zápis stejnopohlavního páru coby rodičů do knihy narození a do rodného listu, a vzhledem k totožnému postavení obou žalobců nezapsal do příslušné kolonky žádného z nich.

16. Jak je však uvedeno již výše, takový závěr ze zákona o matrikách nevyplývá. Naopak, používá-li tento zákon obecného pojmu „rodič“, je zřejmé, že mezi osobami, které mohou být rodičem, nečiní rozdílu na základě jakýchkoli pomocných charakteristik. Jinak řečeno, je-li osoba z právního hlediska rodičem, a to bez ohledu na to, zda takové její postavení plyne přímo ze zákona či je k jeho nabytí (deklaraci) třeba soudního rozhodnutí, odpovídá tomuto jejímu postavení povinnost matričního úřadu zapsat ji jako rodiče do knihy narození a do rodného listu dítěte. Všechny rodiče je přitom třeba do těchto matričních listin zapsat pokud možno stejným způsobem. V případě zvláštních okolností pak je matriční úřad povinen postupovat přiměřeně skutkovému a právnímu stavu, a to tak, aby se takový specifický zápis co nejvíce podobal zápisu plynoucímu z tzv. běžných okolností.
17. Takto ovšem matriční úřad, i přes určitou snahu, nepostupoval, a k zápisu žalobců coby rodičů/otců nezletilé J. Č. nevyužil žádnou z kolonek určených pro zápis rodičů dítěte. Nelze se divit, pokud se v této situaci žalobci cítí být diskriminováni (čl. 1 Listiny základních práv a svobod, čl. 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod). Okolnosti vzniku jejich rodičovství jsou do jisté míry odlišné, nikoli však natolik, aby to matriční úřad vedlo až k podstatnému odchýlení se od běžného způsobu zápisu rodičů, tedy k nevyužití kolonek pro rodiče vyhrazených. Zde je nutno poukázat na zásadní povahu vztahu rodiče–dítě doslova pro každého člověka. Soud nemá pochyb o tom, že vady ve vyjádření tohoto vztahu v úředních listinách mohou zasahovat až do práva na nerušený soukromý i rodinný život (čl. 10 odst. 2 Listiny, čl. 8 Úmluvy). Je otázkou, zda matriční úřad pod tíhou běžné praxe dostatečně akcentoval závažnost a citlivost věci pro žalobce a jejich dceru, hodnotil-li v předposledním odstavci na straně 3 žádost žalobců jako jejich „aktuální potřebu a přání, byť vyplývající z aktuálního právního stavu“.
18. Matriční orgány v průběhu správního či soudního řízení nevznesly jediný argument, proč by nemělo být možné co nejvíce přiblížit zápis rodičovského vztahu žalobců k jejich nezletilé dceři „běžnému“ zápisu rodičů do knihy narození a do rodného listu, kromě tvrzení, že takovou situaci „české matriční právo nezná“, přičemž do vzorů matričních tiskopisů nelze zasahovat. K tomu je nutno uvést, že české matriční právo má nepochybně důležité postavení v rámci právního řádu České republiky, nicméně stále se jedná toliko o součást tohoto právního řádu jako celku. Jeho úkolem není určovat možnou podobu rodinných vztahů uplatňovaných v České republice. Naopak, jeho předmětem je zajistit, aby státní evidence těchto vztahů plně respektovala jejich přípustné modalities plynoucí z jiné, hmotněprávní úpravy (na zákonné úrovni půjde v daném případě zejména o zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém). U tak závažné společenské otázky jako je rodičovství, nemůže dojít k odmítnutí příslušného a právem podloženého zápisu toliko na základě argumentu, že (zjednodušeně řečeno) „to formulář neumožňuje“.
19. Soud nemá za to, že by měl matričním úřadům dávat závazný pokyn, jakým konkrétním způsobem provést zápis žalobců coby rodičů nezletilé J. Č. do knihy narození a do jejího rodného listu. Tento rozsudek by měl být impulzem, na jehož podkladě budou matriční orgány oprávněny překonat svoji dosavadní rigiditu a upřednostňování úředního formuláře před právním stavem. To na druhou stranu neznamená, že by vzory matričních tiskopisů neměly být vůbec respektovány, i v tomto ohledu je třeba postupovat přiměřeně. Ostatně, jak žalovaný soudu sdělil v přípisu ze dne 17. 6. 2021, Ministerstvo vnitra v mezidobí vydalo informaci č. 9/2021 (ze dne 7. 6. 2021, č. j. MV-89677-1/VS-2021) označenou *Uznání rodičovství stejnopohlavního páru k nezletilému dítěti založeného*

cizozemskou veřejnou listinou – zápis do matriční knihy narození a vydání rodného listu, v níž doporučilo, aby matriční úřady při provádění zápisu narození dítěte, jehož rodiči je stejnopohlavní pár, do budoucna postupovaly tak, že „oba rodiče budou v matriční knize i v matričním dokladu zapsáni buď do kolonky ‚otec dítěte‘ (jsou-li rodiči dva muži), nebo do kolonky ‚matka dítěte‘ (jsou-li rodiči dvě ženy)“.

20. Shora uvedený výklad je za daných skutkových a právních okolností současně v nejlepším zájmu dítěte (nezletilé J. Č.) ve smyslu čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.
21. Uvedený závěr má za následek zrušení jak rozhodnutí žalovaného, tak rozhodnutí matričního úřadu pro nezákonnost. Nutno opakovaně poukázat na zásadní povahu zápisu do knihy narození a zejména do rodného listu coby matričního dokladu, kterým se každá osoba prokazuje v průběhu celého života. Způsob a obsah zápisu do těchto matričních listin může způsobovat následky, které lze (nejen z hlediska matričního úřadu) leckdy jen stěží předjímat.

V. Závěr a náklady řízení

22. Z výše uvedených důvodů soud dle § 78 odst. 1, 3 s. ř. s. zrušil rozhodnutí žalovaného i rozhodnutí matričního úřadu. Vzhledem k § 78 odst. 4 s. ř. s. pak věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení. V něm bude žalovaný vázán právním názorem vysloveným v tomto rozsudku (§ 78 odst. 5 s. ř. s.).
23. O náhradě nákladů řízení bylo rozhodnuto podle § 60 odst. 1 s. ř. s., podle něhož nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl.
24. Žalobci dosáhli v řízení plného úspěchu, mají proto právo na náhradu nákladů řízení vůči žalovanému. Odměna jejich advokátky a náhrada hotových výdajů byla stanovena podle § 35 odst. 2 s. ř. s. a vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif). V daném případě se jednalo o úkony společné pro dva zastupované žalobce (pročež soud dle § 12 odst. 4 advokátního tarifu společné advokátce žalobců za každou zastupovanou osobu snížil mimosmluvní odměnu o 20 %), a to konkrétně o dva úkony právní služby (převzetí a příprava zastoupení, žaloba) ve výši 2 x 2 x 2 480 Kč a dva režijní paušály ve výši 2 x 300 Kč [§ 7, § 9 odst. 4 písm. d), § 11 odst. 1 písm. a), d), § 12 odst. 4, § 13 odst. 1, 4 advokátního tarifu], tedy celkem 10 520 Kč. Žalobcům dále přísluší náhrada za zaplacené soudní poplatky za žalobu ve výši 2 x 3 000 Kč. Celkem tedy byla žalobcům vůči žalovanému přiznána náhrada nákladů ve výši 16 520 Kč. K jejímu zaplacení soud určil přiměřenou lhůtu.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává u Nejvyššího správního soudu. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Brno 31. srpna 2021

JUDr. Zuzana Bystřická v.r.
předsedkyně senátu